

Warszawa, 25 kwietnia 2012 r.

Poziom i struktura minimum egzystencji w 2011 r.

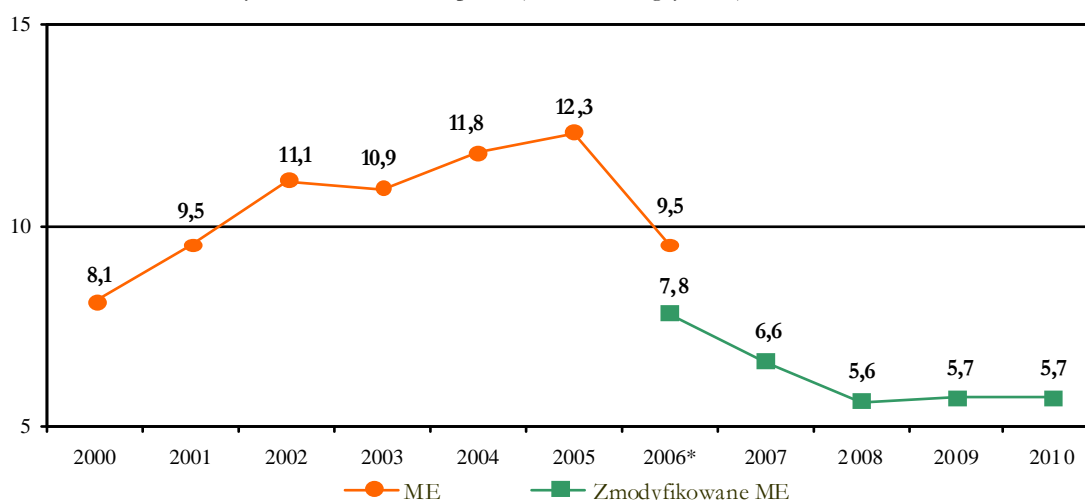
(na podstawie danych średniorocznych)

Wprowadzenie

Skutki społeczne kryzysu, w jakim znajdują się kraje Europy, skłaniają do regularnego śledzenia sytuacji gospodarstw ubogich w każdym z krajów. Minimum egzystencji wyznacza w Polsce najniższy standard życia – jest to linia ubóstwa skrajnego. W składzie koszyków minimum egzystencji znajdują się jedynie wydatki na towary i usługi na „przeżycie”, stając się *dolną granicą obszaru ubóstwa*.

Badania nad polskim ubóstwem, prowadzone przez różne ośrodki, ukazują rozmaite jego aspekty. Dane z raportów GUS (2011), uwzględniające trzy linie ubóstwa – minimum egzystencji, linię relatywną oraz tzw. linię ustawową (próg dochodowy uprawniający do nabywania świadczeń z pomocy społecznej) – zdają się sugerować, że od 2008 r. mamy do czynienia z utrwalaniem się ubóstwa. Stopa ubóstwa skrajnego (określana przez minimum egzystencji) oraz ubóstwa relatywnego nie uległy praktycznie zmianie (por. GUS 2011 oraz Wykres 1). Z kolei dane oparte na linii ustawowej, której nominalna wartość pozostawała utrzymana na niezmiennym poziomie od 2006 r., zaciemniają raczej niż wyjaśniają oblicze polskiego ubóstwa.

Wykres 1. Udział osób poniżej minimum egzystencji w latach 2000 - 2010



Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS 2007 i 2011. * Od 2006 r. wyniki dla zmodyfikowanego ME oznaczono kolorem zielonym. Kolorem czerwonym oznaczono wyniki dla „niezmodyfikowanego” minimum egzystencji.

Celem tej informacji jest ilustracja wartości i struktury minimum egzystencji w cenach średniorocznych z 2011 r. Szacując wartość minimum dla nowego roku dokonano, jak co roku, wymiany niektórych reprezentant towarów.

W 2011 r. wartość minimum egzystencji dla samotnej osoby dorosłej wyniosła **500,68 zł** (+27,95 zł w porównaniu do wartości z 2010 r.), a dla emeryta - **474,20 zł** (+26,66 zł). Spośród gospodarstw z dziećmi najwyższa wartość minimum dotyczyła rodziny z dzieckiem starszym (prawie **443 zł** na osobę). Najniższa wartość minimum egzystencji *per capita* przypada na dwuosobowe gospodarstwo emeryckie (**394,54 zł**).

Tabela 1. Wartość minimum egzystencji w 2011 r., w zł.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	204,84	409,68	587,53	654,15	831,99	1 076,46	176,13	352,25
Mieszkanie	232,44	316,65	446,63	446,63	579,35	710,83	232,44	316,65
Edukacja	0,00	0,00	3,26	47,21	50,47	97,68	0,00	0,00
Odzież i obuwie	14,41	28,82	45,31	48,45	66,39	87,47	14,41	28,82
Leki	9,57	16,12	32,98	26,08	42,22	52,14	14,91	26,81
Higiena	15,58	30,66	38,92	43,16	51,45	64,13	13,74	26,98
Pozostałe wydatki	23,84	40,10	57,73	63,28	81,09	104,43	22,58	37,58
Razem ME	500,68	842,03	1 212,35	1 328,96	1 702,96	2 193,13	474,20	789,08
ME na 1 osobę	500,68	421,01	404,12	442,99	425,74	438,63	474,20	394,54

Źródło: Obliczenia Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych na podstawie danych Departamentu Statystyki Społecznej GUS.

Uwaga: Symbole użyte w tabelicy oznaczają odpowiednio: M – mężczyzna w wieku 25–60 lat, K – kobieta w wieku 25–60 lat, M+K/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa mężczyzny i kobiety, DM – dziecko młodsze w wieku 4–6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13–15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

W 2011 r. praktycznie wszystkie wartości minimum egzystencji przewyższały kryteria uprawniające do pomocy społecznej. Te ostatnie – dla osoby samotnie gospodarującej nie więcej niż 477 zł, zaś dla osoby w rodzinie 351 zł – pozostają na niezmiennym poziomie od października 2006 r. Wszystkie wartości minimum egzystencji dla osób w rodzinach są wyższe niż ta ustawowa linia ubóstwa. Wyjątkiem jest tylko gospodarstwo samotnego emeryta (różnica 2,80 zł).

Tabela 2. Struktura minimum egzystencji przeciętnie w 2011 r., w %.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	40,9	48,7	48,5	49,2	48,9	49,1	37,1	44,6
Mieszkanie	46,4	37,6	36,8	33,6	34,0	32,4	49,0	40,1
Edukacja	0,0	0,0	0,3	3,6	3,0	4,5	0,0	0,0
Odzież i obuwie	2,9	3,4	3,7	3,6	3,9	4,0	3,0	3,7
Leki	1,9	1,9	2,7	2,0	2,5	2,4	3,1	3,4
Higiena osobista	3,1	3,6	3,2	3,2	3,0	2,9	2,9	3,4
Pozostałe wydatki	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Objaśnienia i źródło jak w Tabeli 1.

Średnioroczne wartości koszyków minimum egzystencji w 2011 r. wzrosły średnio od 5,8 do 6,1%, przy inflacji (wskaźnik CPI) na poziomie 4,3% (Tabela 3). Na tę tendencję złożyły się głównie wyższe ceny artykułów żywnościowych oraz zwyżka cen za użytkowanie mieszkania i nośniki energii.

Tabela 3. Dynamika zmodyfikowanego minimum egzystencji na tle inflacji w 2011 r. (2010 r. = 100).

Wyszczególnienie	Typ gospodarstwa domowego				Dynamika wzrostu cen (CPI)
	Pracownicze 1-osobowe	Pracownicze 4-osobowe	Emeryckie 1-osobowe	Emeryckie 2-osobowe	
Żywność	105,5	105,4	105,6	105,6	105,6
Eksploatacja mieszkania	105,7	105,8	105,7	105,9	106,2
Wyposażenie mieszkania	104,8	104,8	104,8	104,7	102,2
Edukacja	-	107,2	-	-	103,4
Odzież i obuwie	112,9	110,7	112,9	112,9	98,5
Leki	105,1	104,7	104,5	103,9	104,5
Higiena osobista	110,4	109,1	110,8	110,8	102,3
Razem	105,9	105,9	106,0	106,1	104,3

Źródło: Obliczenia IPiSS oraz własne na podstawie GUS 2012.

Chociaż wskaźnik cen konsumpcyjnych dla obuwia odzieży oznaczał lekki spadek (-1,5%), to wartości koszyków odzieżowych w minimum egzystencji wzrosły (od +10,6 do 12,9%). Wzrost ów wynika, po pierwsze, z wymiany niektórych reprezentant towarów na liście GUS, a po drugie, z faktu, że w koszykach minimum znajdują się towary tańsze, których ceny rosły szybciej niż ceny droższych artykułów w tej grupie.

Wyższa dynamika koszyka od wskaźnika inflacji cechowała także wydatki na higienę osobistą (wzrost o ponad 10%, przy inflacji ponad 2%). Tu także przyczyną była zamiana niektórych towarów na liście reprezentant na liście notowań cen. Pamiętajmy jednocześnie, że udział zarówno odzieży i obuwia jak i higieny osobistej jest niski i nie przekłada się istotnie na wzrost łącznej wartości koszyka.

Opracował: dr Piotr Kurowski

Literatura

- Deniszczuk L., Kurowski P., Styrz M. (2007), *Progi minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczone metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej*, IPiSS, Warszawa.
- Deniszczuk L., Sajkiewicz B. (1997), *Kategoria minimum egzystencji*, w: Golinowska (1997).
- Golinowska S. (1997), *Polska bieda II. Kryteria – Ocena – Przeciwdziałanie*, IPiSS, Warszawa.
- GUS (2012): *Biuletyn Statystyczny*, Nr 1 (styczeń), GUS, Warszawa.
- GUS (2011), *Ubóstwo w Polsce w 2010 r. (na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych)*, GUS, lipiec.
- GUS (2010), *Sytuacja gospodarstw domowych w 2009 r. w świetle wyników badań budżetów gospodarstw domowych*, GUS, informacja dostępna na stronie www.stat.gov.pl
- GUS (2007), *Sytuacja gospodarstw domowych w 2006 r. w świetle wyników badań budżetów gospodarstw domowych*, GUS, informacja dostępna na stronie www.stat.gov.pl